

Fenomén KNIHA a ČTENÁŘ ve věku fragmentace

Zdeněk Jonák

Dnes se traduje, že nová generace nečte (myšleno uměleckou literaturu). V zemi, která za první republiky patřila ke čtenářským velmocem, se zdá být tento fakt pobuřující. Vina se přičítá vlivu TV, počítačovým hrám a informačním a komunikačním technologiím. Je to opravdu tak? Neproměnil se s příchodem nových technologií vůbec pojem vzdělání a vzdělance?

Kniha byla považována celé půltisíciletí za kultovní objekt, vyjadřující ducha své epochy. Věk knihy představoval období, v němž **pojem vzdělanec** byl spojován s schopností absorbovat do svého vybavení široké pole znalostí a souvislostí, které zahrnovaly oblast věd exaktních, přírodovědných, společenských i uměnovědných. K vybavení vzdělance určitého oboru patřilo znát nejen znát útržky z děl jednotlivých autorů, ale celá díla známých autorů, nejlépe v originále.

V dosažení takovéto celistvosti dnes již věří málokdo. Stále méně lze garantovat trvalé, věčné souvislosti mezi fakty. Dějepisné, filozofické, společenských i jiné faktické souvislosti se mění dle toho, na jaké společenské pozici interpret stojí, z jakého pohledu se na fakta, jevy, situace dívá.

Ocitáme se na počátku věku fragmentace.

I nový Rámcový vzdělávací program, který vstupuje na základních školách v platnost (a brzy na něj naváže koncept gymnaziálního vzdělávání), do jisté míry podporuje tuto tendenci - rezignuje na klasickou formu gymnaziálního vzdělávání a nabízí nový způsob, jak spojovat fragmentární informace do systematické poznatkové soustavy.

Stejně jako vzdělávací soustava hledá oporu ve využití informací z internetu, přestěhovaly se atributy čtenářství, dosud pevně spjatá s knihou a kamennými vydavatelskými do digitálního světa, do kyberprostoru.

Co se ve skutečnosti děje se čtenářstvím?

Chceme-li získat přesné statistiky o čtenářství, je nutné vyhodnotit i autorské a čtenářské aktivity uložené a distribuované v celosvětové síti. S příchodem televize skutečně docházelo k poklesu váhy textové informace ve prospěch informace obrazové a nesporně docházelo k citelnému úbytku zájmu o tištěnou knihu. Čtenářské výzkumy zaznamenaly nejen pokles zájmu o doplňování domácích knihoven a pokles návštěvnosti veřejných knihoven; ještě větší měrou byl alarmující pokles čtenářství u školní mládeže.

Počítač, s možností připojení na internet, poněkud vytlačil z centra zájmu mladé generace televizi a stal se médiem číslo jedna. Snadnost, s níž se lze dosáhnout libovolnou informací v textové či grafické informaci, možnost účastnit se aktivně jako autor, či pasivně jako komentátor nebo čtenář, života ve celosvětové síti obnovila u mladé generace, i když často ve zkarikované formě, zájem o tvorbu či recepci umělecké literatury. *Dílejší statistiky webových či weblogových stránek dokládají vzestup zájmu o četbu umělecké literatury.*

Podívejme se jen letmo na škálu serverů s nabídkou pro tvorbu či recepci literatury:

- Nabídka elektronické formy knih stažení

<http://liter.cz>

www.dobraadresa.cz

<http://eknihy.host.sk/>

- Nabídka možností pro autorskou literární tvorbu:

<http://epika.cz/?p=adresar/>

- Nabídka možností podpory výuky:

<http://moodle.cz/>

- Čtenářské deníky (často ve formě „taháků“ pro zkoušení či k maturitní zkoušce, pro ty, kteří dílo nečetli):

<http://www.ctenarsky-denik.cz/index.php?akce=2/>

<http://www.jansmely.cz/denik/home/>

- Počítačové on-line hry:

- Pasivní, nevyžadující interakci ani intelektuální aktivitu účastníka hry

<http://www.gameson.cz/pocitacove-hry/>

- Aktivní, vyžadující aktivní spoluúčast a intelektuální podíl ve hře (jako spoluautor scénáře hry, jako jedna z postav apod.):

<http://www.rpghry.cz/registrace.php/>

Vezmeme-li v úvahu, že v prvorepublikánských statistikách čtenářství nesporně vysoké procento sehrála úlohu „Červená knihovna“, rodokapsy apod., nemusí to být s poklesem zájmu o četbu mladé generace, tak úplně špatné. Koneckonců autoři webových či weblogových stránek si velké aspirace na hodnotu svých děl nekladou.

Ještě poslední věta na konec. Přiznejme si, nepřispívá naše doba k poklesu zájmu o četbu tím, že pojímá četbu jako „interpretaci“, „kritické čtení“, „sociální interakci“, zatímco bychom měli hovořit o štěstí, slasti, kráse, kterou nám četba poskytuje?

